

Aleg. 137.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia nowych sądów kolegialnych z siedzibą w Bochni i w Tarnobrzegu.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniu z 26. marca 1892 powziął Wysoki Sejm w załatwieniu sprawozdania komisji prawniczej następującą uchwałę:

„Petycyę miasta Bochni o utworzenie nowego Sądu obwodowego z siedzibą w Bochni udziela się Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedłożenia odpowiedniego wniosku na najbliższej sesji sejmowej.“

„Niniejszem sprawozdaniem załatwioną zo taje zarazem petycyą Rady powiatowej Bocheńskiej w tym samym przedmiocie do L. 1.219/92 wniesioną.“

Na temże samem posiedzeniu z 26. marca 1892 i również w załatwieniu sprawozdania Komisji prawniczej powziął Wys. Sejm drugą uchwałę;

„Petycyę Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu do L. 424 i petycyę Wydziału powiatowego w Kolbuszowej do L. 968 o uznanie potrzeby ustanowienia sądu obwodowego dla północnych powiatów sądowych nad Wisłą i Sanem położonych, do Sejmu wniesione, udziela Sejm Wydziałowi krajowemu do dokładnego zbadania, czy zachodzi potrzeba ustanowienia nowego Sądu obwodowego dla tamtejszej okolicy i w której miejscowości najwłaściwszą byłaby siedziba dla tego Sądu a zarazem przedłożenia w swoim czasie Sejmowi sprawozdania w tym względzie.“

Z wykonania tych poleceń Wydział krajowy dopiero obecnie jest w możności zdać sprawę Wysokiemu Sejmowi, ponieważ dotyczące dochodzenia zaledwie teraz mogły być przeprowadzone przez c. k. Władze sądowe, które uznały potrzebę łącznego traktowania obu powyższych spraw, jako w ścisłym ze sobą związku zostających.

Odezwą z 16. stycznia b. r. L. 92 (L. W. 3881/94) c. k. Sąd krajowy wyższy w Krakowie przedłożył operat dochodzenia w sprawie utworzenia nowego Sądu kolegiального z siedzibą w Bochni, zaś odezwą z 7. marca 1893 L. 3460 (LW. 14.049/93) operat w sprawie utworzenia Trybunału I. instancyi między Wisłą a Sanem.

Wedle jednogodnej opinii Władz sądowych nie ulega wątpliwości, że rozległość trybunałów I. instancyi w Galicyi rozporządzeniem Ministerstwa z dnia 24. kwietnia 1854 Nr.

111 Dz. p. p. ustanowionych, jest za wielka; gdy w innych krajach koronnych utworzono osobne Trybunały sądowe dla każdego byłego obwodu administracyjnego, to w Galicyi połączono po dwa dawne obwody administracyjne w jeden okręg Trybunału pierwszej instancyi.

Taka rozległość obszaru Trybunałów sądowych powoduje, że ludność pozbawioną zostaje szerszej opieki prawnej, jaka jest skupioną w sądach kolegialnych i wywołuje te skutki, że do rozpraw sądowych wyznaczane być muszą dłuższe terminy, że w sprawach pilnych, w których krótkie terminy wyznaczane być winny z powodu niestawienia się wszystkich stron lub świadków zbyt daleko mieszkających, częste odraczanie rozpraw następować musi, co połączone jest ze stratą czasu dla sądów, z kosztami dla stron a w sprawach karnych i dla skarbu Państwa; wreszcie ludność zwleka i ociąga się z wzywaniem pomocy sądowej, co w następstwie sprowadza częste komplikacje spraw później wnoszonych.

Podział przeto niektórych zbyt rozległych okręgów sądowych usprawiedliwiony jest względami na wymiar sprawiedliwości i potrzeby ludności.

Co do ustanowienia Trybunału I. instancyi w Bochni, to tak c. k. Sąd krajowy wyższy, jakoteż c. k. Sąd krajowy w Krakowie, tudzież wszystkie c. k. Sądy powiatowe, należące do okręgu krakowskiego, dalej c. k. Starostwa w Bochni i w Brzesku, wreszcie Reprezentacje tych powiatów, jednoznacznie uznają konieczną potrzebę założenia Sądu obwodowego w Bochni dla powiatów sądowych Bochnia, Wiśnicz, Brzesko, Radłów, Wojnicz i Niepołomice.

Okręg krakowskiego Sądu krajowego jest stanowczo za wielki, składa się bowiem oprócz miasta Krakowa z 15 powiatów sądowych, liczy obszaru 4291·76 □ kilometrów z ludnością 521.307 i 577 gmin katastralnych.

Wymienione wyżej powiaty sądowe, mające należeć do Sądu obwodowego w Bochni, tworzą zwartą całość geograficzną w znacznej części rzekami Wisłą, Rabą i Dunajcem naturalnie odgraniczoną, a południowo wschodnie ich części tak dalece zbaczają od Krakowa, że przeciętna ich ztamtąd odległość wynosi przeszło 80 klm.

Na całym obszarze tych powiatów ruch handlowy i przemysłowy jest bardzo znaczny, a liczne przedsiębiorstwa jak młyny parowe, fabryki gipsu cegieł i dachówek, browary, gorzelnie i tartaki przemysł tkacki i zakłady koszykarskie i t. d. i t. d. wywołują liczne stosunki prawne, które siłą faktu wywołują ruchliwą akcyę prawną w dziale spraw wekslowych, handlowych i karnych wyłącznie orzecznictwu sądów kolegialnych zostawionych.

Na siedzibę takiego sądu obwodowego nadaje się najbardziej Bochnia, jako dawne miasto cyrkularne i siedziba wszystkich dzisiejszych Władz i instytucyi, licząca 9.000 mieszkańców i posiadające dogodne budynki mieszkalne, kilkanaście budynków rządowych, z których odpowiednie przeistoczenie dzisiejszego gmachu sądowego dla projektowanego Trybunału nie powinno narazić c. k. Skarbu państwa na wielkie koszty.

Okręg nowego sądu obwodowego w Bochni obejmowałby 1751·96 □ klm. 191.856 mieszkańców, 255 gmin katastralnych — 6 powiatów sądowych i nie należałby bynajmniej do najmniejszych z istniejących. Przy Krakowie zostałby Kraków z obszarem 57·70 km. 74.593 mieszkańców, powiat administracyjny krakowski z powiatami sądowymi Kraków i Liszki, Chrzanów, Krzeszowice, Wieliczka, Podgórze, Dobczyce i Skawina razem 8 powiatów sądowych z obszarem 2597·50 klm. — 329.451 mieszkańców i 322 gmin katastralnych.

Za utworzeniem Trybunału I. instancyi w Bochni oświadczył się już raz Wysoki Sejm na posiedzeniu z 4. maja 1875 na wniosek Wydziału krajowego przedstawiony sprawozdaniem z 5. lutego 1875 L.W. 17.908.

Co do utworzenia takiegoż Trybunału I. instancyi w północno wschodniej części kraju między Wisłą a Sanem, to również tak c. k. Sąd krajowy wyższy jakoteż Sąd krajowy w Krakowie, dalej sądy obwodowe w Rzeszowie i Tarnowie, wszystkie sądy powiatowe w tamtej części kraju położone, wreszcie wszystkie Starostwa i Reprezentacje powiatowe w Tarno-

brzegu, Mielcu, Kolbuszowie i Nisku godzą się na to, że założenie sądu obwodowego w tej części kraju jest niezbędnie potrzebnem.

Okolice bowiem między Wisłą a Sanem obejmuje wielki obszar ziemi, która pozbawiona jest szerszej opieki prawnej.

Utworzenie w tym zakątku kraju nowego Trybunału I. instancyi miałyby dla ludności tej części kraju wielkie znaczenie cywilizacyjne i ekonomiczne: dzisiejsze okręgi sądów obwodowych w Tarnowie i Rzeszowie są za wielkie i nie mogą wpływać na należyty wymiar sprawiedliwości w tak odległych stronach jak Tarnobrzeg, Nisko, Rozwadów i t. d.

Tylko wybór miejsca na siedzibę tego nowego sądu obwodowego trafia na rozmaite przeszkody i trudności. C. k. Sąd wyższy krajowy, c. k. Sąd krajowy w Krakowie, dalej Sąd obwodowy w Rzeszowie, uznając potrzebę utworzenia nowego Trybunału I. instancyi w okolicy między Wisłą a Sanem, wskazały jako najodpowiedniejsze miejsce Tarnobrzeg, dla powiatów sądowych Tarnobrzeg, Rozwadów, Nisko, Ulanów, Kolbuszowa i Mielec. C. k. wyższy Sąd krajowy w Krakowie tę opinię swoją co do wyboru Tarnobrzegu na siedzibę przyszłego Sądu obwodowego między Wisłą a Sanem zaznaczył w dwukrotnych swych odezwach z 7. marca 1893 L. 3.460 i z 16. stycznia 1894 L. 92, oznajmiając zarazem, iż ze względu na położenie geograficzne oraz na społeczne i ekonomiczne stosunki nie mógłby ani Kolbuszowy, ani Mielca, ani Niska, ani Rozwadowa zalecić na siedzibę przyszłego Sądu obwodowego i oświadcza się stanowczo za wyborem Tarnobrzegu na ten cel.

Reprezentacye powiatowe Kolbuszowy, Mielca, Niska i Tarnobrzegu w uchwałach swych powziętych z powodu wezwania naszego z dnia 23. kwietnia 1892 L. 15.979 do oświadczenia się, którą miejscowość uważają za najwłaściwszą dla przyszłego Trybunału I. instancyi — tudzież c. k. Starostwa tych miejsc oświadczyły się każde za miejscem swego urzędowania i to tak dalece, że n. p. Mielec i Kolbuszowa w razie utworzenia nowego Sądu obwodowego w Tarnobrzegu, oznajmiają, iż wolą pozostać przy dzisiejszym stanie rzeczy i na wybór Tarnobrzega pod żadnym warunkiem nie mogą się zgodzić.

C. k. Sąd obwodowy w Tarnowie proponuje inny rozdział, mianowicie wydzielenie z okręgu krakowskiego sądów powiatowych w Brzesku, Radłowie i Wojniczu i przydzielenia takowych do okręgu tarnowskiego a natomiast wydzielenie z Tarnowa sądów powiatowych w Mielcu, Radomyślu, Ropczycach i Dębicy i utworzenie z nich jak również ze sądów powiatowych Rozwadów, Tarnobrzeg, Kolbuszowa nowego Trybunału I. instancyi z siedzibą w Mielcu.

C. k. Sąd krajowy wyższy w Krakowie w odezwie swej z 16. stycznia 1894 L. 92 oświadcza się przeciw temu projektowi, uważając go za zwodniczy i nieprzedstawiający żadnych korzyści a najbardziej i dlatego przeciw niemu występuje, że w takim razie musiałby upaść wniosek na utworzenie sądu kolegiального w Bochni, którego utworzenie c. k. wyższy Sąd krajowy w Krakowie w pierwszym rzędzie jako niezbędnie potrzebny uznaje.

Cała korzyść polegałaby na tem, że okręg tarnowskiego sądu obwodowego przez przydzielenie doń powiatów Brzesko, Radłów, Wojnicz, a wydzielenie powiatów Dembica, Mielec, Radomyśl i Ropczyce, byłby więcej zaokrąglony a miasto Tarnów byłoby mniej więcej w pośrodku położone. Natomiast zaś przez odpadnięcie najbardziej ruchliwych powiatów Dembica, Mielec, Radomyśl i Ropczyce, którym powiaty Brzesko, Radłów i Wojnicz równowagę nie mogą, czynność przy tarnowskim sądzie obwodowym bardzo znacznie by się zredukowała, gdy przeciwnie krakowski sąd krajowy nieznaną doznałby ulgę przez odłączenie powiatów Brzesko, Radłów i Wojnicz, chociażby te dwa ostatnie powiaty na odległości zyskały, atoli z tej bliskości położenia z powodu braku komunikacyi przez rzekę Dunajec nie mogłyby nawet korzystać.

Wydział krajowy ze swej strony oświadcza się w kwestyi wyboru siedziby Sądu kolegiального między Wisłą a Sanem ze zdaniem wyższego c. k. Sądu krajowego w Krakowie,

które w tym względzie musi uważać za najkompetentniejsze. Tarnobrzeg bowiem, jakkolwiek położony jest na granicy Państwa i z tego powodu nie można mu przyznać bardzo korzystnego położenia, to za to ze względu na stosunki ekonomiczne, społeczne i handlowe przedstawia wszelkie warunki na siedzibę Sądu kolegiального. Jest to jedyna miejscowość w tej części kraju, gdzie w razie utworzenia sądu obwodowego znalazłoby się należyte pomieszczenie biur sądowych, a władze sądowe przedłożyły nawet deklaracje poszczególnych właścicieli domów, w których zobowiązują się do pobudowania nowych domów i podniesienia piątr w razie utworzenia w Tarnobrzegu Sądu kolegiального.

Tych wszystkich warunków nie przedstawiają ani Mielec, ani Kolbuszowa, ani Nisko, ani też wreszcie Rozwadow; — każda z tych miejscowości pod względem ruchu handlu i przemysłu nie mają wielkiego znaczenia, Kolbuszowa pozbawiona jest wszelkich środków komunikacyjnych a nadto tak Mielec, jak Kolbuszowa za blisko położone są Sądów kolegialnych w Tarnowie i Rzeszowie.

Wydział krajowy oświadcza się przeto za wyborem Tarnobrzegu na siedzibę przyszłego Sądu kolegiального, mimo że w tej samej sprawie w r. 1875 w sprawozdaniu swem z 6. lutego 1875 LW. 17.958 oświadczył się za Kolbuszową i że również Wysoki Sejm na posiedzeniu z 4. maja 1875 idąc za zdaniem Komisji prawniczej za Kolbuszową się oświadczył.

W ten sposób przyszły Sąd obwodowy z siedzibą w Tarnobrzegu obejmowałby 6 powiatów sądowych z obszarem 51.99 mil kwadratowych z ludnością 208.520.

Poprzestając na tem przedstawieniu rzeczy Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem odwołując się do swej uchwały z 4. maja 1875 wyraża ponownie c. k. Rządowi swoje zdanie, iż w interesie należytego wymiaru sprawiedliwości, oraz w interesie kraju i ludności zachodzi konieczna i niezbędna potrzeba utworzenia Trybunałów I. instancyi w Bochni i Tarnobrzegu.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów, dnia 26. Stycznia 1894.

Marszałek krajowy
Sanguszko w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Damian Sawczak w. r.
Członek Wydziału krajowego.